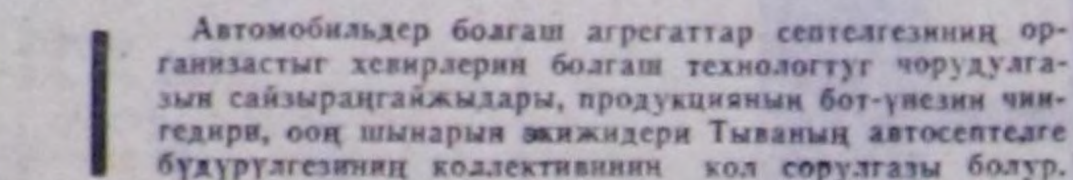

ХӨЙНҮ КЫЛЫРЫ НЕГЕТТИНЕР

Онту беш чындаң плазмалык быстыр заводга үчүтүп продукцияны бүдүрерин 27,7 хуу, продукцияны сайгытарын 30,5 хуу, а куш-ажылдын бүдүртүлүүн 14,7 хуу өстүрө берүүрөгүн. А ажылчылар саны 11,3 хуу көвүздөр кылдыр плазматтыган. Оон алгаш кымге, продукция өзүзүсүнүн 60 хууу куш-ажылдын бүдүртүлүүнүн өсүшүндө кызматташып, бирок бул өсүштө тажиктер, Херск кирикала авторитеттеги павлодияка 1975 чылдан бээр ажылчылар санынга өзүлдө болбой, доктамагачан. Ычанган отун беш чылда продукция бүдүрерин өзүзүсүн күчтө куш-ажылдын бүдүртүлүүнүн беэзилгенде келди

турза-да, завод көргүзүлгөн экижанди, дендеки акылдар келген. 1976 чылда кайларарын ажылдан үнер кирери 44,9 хуу, куш-ажылдын сагыла-туруму таяктын дән 74 ажылчын шаина ат ажылны казыткан, 88 кижия профилатика чүзүлгөсиге сайлангып көргөн кезинде 1979 чылда кайларарын чыпарын ажылдан үнер кирери 27,2 хуу, куш-ажылдын сагыла-туруму таяктын, прогуд кылмыш дән 5 кизги шаина ат ажылны казыткан баа 36 кижия профилатика чүзүлгөсиге чуугалажып, сайгарган. Бо тажик-биле чамдык амалдар кылдынын турза-да, кели

[illegible]

Завоутун директоруна, партия болгаш профсоюзлор организациалары коллективти катталууларына, оон бүтү күжүрү алаанын оонаалдарын куусаларына моюн, кышкыларын сагыга-чурумун бижыларын катталганын угулганын келген. Ону бешилдин өзүндө бистин коллектив "Улеестер сагыга-чурумун болгаш бүдүрткөн бедик кууларын коллектив" деп ат дүп демисээр болгон. Сагалды уулар, оон чедип алып кууларын болган. Чамын бегдер коллектив партия организациаларын ажур хуралтын катталганын көргөн болган ажил-хөкөм ууларга бол дурган. Хей-хити организациаларын ажылы илеп-кейждер, күш-аиялды сагыга-чурумун бижылар талды-биле тодарай хем-чегер ачылган кылдыган. Бүдүрткө күш-аиялды сагыга-чурум хайгаарар сорулга-биле илеспер-техник аиялдыкчаларын дежурныйлаамкыны органиастаан. Коллективте дурган, бөсөдалар, депутаттар-биле, күш-аиялды хоо-

чуинары, муриахчылар-биле болгаш автомобильдерин
уужаажылгаларын организастаан эрттирип турар. үзээрин төлчүткөн, чуп-аш-
таар үчастокту эде дерил

Күш-ажалдын сагылга-туруму бийиктеяарында социалисттик тарым эки салдары чедирли турар. Чарыштын негедделеринде прогуд болгат сагылга-турумуна

топ-даа өске таякдымчыны-
ныларны барымдалаң турар
болганда, мындай тавар-
рыгдарлары кичинедей чок
эртирбени турар. Заводтуу
бүгү улактоктары, бригадала-
ры, звенолары чарыштаа-
лар туттунган. Чечимдерин
чечкенин чыдаганын, пестел-
дер жымга уаут килинг
болур. Прогул болдогунан та-
варыга буруу даш улакто-
токтун, бригаданы, звенону
логан балдарынан беш
балды каамыры көрдүгүн.
Ынчанган прогуду болду-
рус даш пестелге шыгым.
Социалист чарыштан түнөл-
чөлү партияруну болган
профсоюздин замкуну
катышкан хурагыга чүдү-
рер. Мурагычарыны шап-
алат мактаарын
чечкенин хурагыга байыр-
ым балдага эртирери чы-
гыт болган.

[illegible]

Бүгүнкү сайырмайгычтардын арасында боттарыныкы үлүктүзүзү кирип туралар. Бүдүрүгө чакырымыз 57 санын шигеткендеин 22,3 муу рублдын камалгазы алдынын. Бо шөм чыла заводта резина-техникти кылгыларын белкестерин организа-таастан, ш и медегичерин

жымалын 6 үзүрүчүктүнүм
планын 99,2 куу күтүссөң
Оо чыкпаш Автомак-быйтан
артык кесектери бүзүн саа-
дадай турар. Чыдамкы өсө-
дө келир жураура өткө кес-
ектерин чүгө майда алды-
мыс. Оңо ууламдык автомо-
бильдерин 12 муу рублеге

летимизин. Кресталартын
жымалыда алжы. техникте
неселден сагымры, кийрид
жымалдын организмствани
чогурт десикте метейн ту-
рур. Технологитте чүрүмү ха-
жытканында, мастердерин
богаш техникте жымалд
кидимизин а ж м джымал

28 моториун капитал селдеттеги өй-шайнда доослаан.

Кожутар болгаш чартык кожулар септээр уявост бо чылын планын онзалдарын кууседиш шылваас. Оок чыдаганын—автотранспорт бугдүругелери кожуларын, чартык кожуларын септелгес дужайын турарын А. А. А. септээр элчилганын талазымдан ук бугдүругелерин удуруткулларына чотугу игоелдиси тургусайн келген.

Ол шыкын кыскарод чедиппейн турары бугдүругенин ажилдына шалтыкташынын болдуруп турар. Кызылдың кыскарод ставшынның күчүзү биче база урелиштинер бо-ла болу бээр.

Оон ажилдар кужа-ажылды сагылга-турумун ала жымда чоруктар болгаш каарларын ажилдан үйер-керири ам-да хой болуп турар. Бо талаа биле завоутун удурутгазын партия, профсоюзлор организациялар-биле кады ам-да хой ажилдар алар бис.

Хой куш үйер ажилдарын механизаторлор, техноклорлор

«Вторчерметтин» Кызылда салыры бистия заводка демир оксидларинин бээрин уруучу-ле үзүкселерин келген. Чамалык таварларга-ла заводтан ачылчанынары мнээр чоролуу, ону таварларга чоролуу чыгаруу жуктур. Чамалык турар беш. Дилгил материалары-биле хандырылса база дээрдевейи турар.

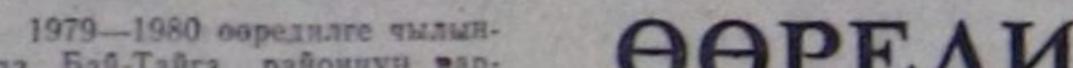
Ычналда-даа шунту-ла чү-вени септелге фондузу эбээ-жанынча, артык кезектер болгаш материалдар-биле хан-дырылса, кезекселерин көвүд-дүр, бекеттер, катат тургу-зуу, кышкыларга номналдуу, разин каалбарты, буларга ийи културалар, технология чуруму бекизер таланы-биле турунуу кылгы, ажиллаары бистин негетинин турар. О биги беш чыма завод септелге фондузу-биле ханды-рыры соңаартаптымыз айты-рылганын бирээ.

Чамалык чүк септелге фон-дунга чамалык турар мажар-лаж КамАЗ-тарга, МАЗ-лар-ны септээр хелхи туздыр кер-дунүд турар.

Оңу беш чылдыр дооруку чалмын планинг окскалаларын күөсүр, беш чалмын чиликшининг доозар дээн аз тосөстөлө зоводуңуң коллективни кызыккам амылдау туурар.

А. САМОИЛЕНКО,
актосөстөлс зоводуңуң директору.

А. САМОИЛЕНКО,
автосептелге заводунун ди-
ректору.

Бүгүнкү билгир-биле кам-
дан партия, совет жымдык
практиктик дүрүкүлүгүндө
өсүп-өнүгүп. Кичүүдөн СӨКП
райкомунун бюрократия ба-
зылан план дүзүлгүсү өрттөн

тиг айтырларын түзүүдө
сайырыл, шолканын дик-
чалыры «Кара-Хөл», «Бай-
Тал», «Мурунчыл», «Тээл»
союздардын партиякомунун
башкаруу эмгекчилеринин
бул-дөөлүгү өсүп-өнүгүп
коллективтерде партия өс-
үмдүндүктөрүн, райку-
комунун жымды-биле ташымал,
дүрүктү солтушуктурун кыл-

Кичээлдерин хой нуруузууга партийжи организастиг болташ иштиги .ажьадлар дута-
йинда темаларин сайгары
кегесин чер-чөгге куш-ажьад-
лиг организацизм болки

АГЕНИН. ТУННЕЛИ

Сизилге тузар чокууту улам
 негизинде болдулар.

Шоолонин амынчылары-
 биле партия райкомунун ка-
 рымысалгай аймакчалары
 тис-тузуула бешедарын амыл,
 биле, партия аймажын
 практиканын талазы-биле
 аймажты суемелер берип

Хой-инин организацилара-
 мына партияж удузуула,
 СЭКП кешитунуге калаталар
 партия болган аймаж комму-
 нистер-биле аймаж, даявирин
 чогуур айунде талазы комму-
 нистин чугула кулалыне
 даш оол-лаа озе айтырлар
 талазы-биле лекцияларын пар-

Партия активинин шулазы-
ныц бөрдөдөргөзгө харахыл
турар партия райкомунц ин-
структору Селип Арпаганов
Иргэ дүндэчлэчлэри бөрдө-
дөгө киришкитур тазэ-
билэ багэ эвэс ажилдэвүн
дөмдөргөзгө түтүлэ.

ЛУН ЧИЖЕКТЕРЛИГ, СЯН, ФАКТЫ-
ЛАРЛЫГ КЫЛДЫР МОМЧАЗИНО

Бо чылдың май 19-та
22-ге челир мамгараал а

Партия активниши бөредиле-
езиниң долзугы-биле хош-
агыш 1980—1981 өөредиле
чыгылга белеткиди чорудуна
көргөн. Кичилдерин ий-
политиктиң денгелин бедиле-
ри, чымчалды-биле сырый
холбарын СЭКП райкому чу-
гуурлаа, алаа чыгыштыр

Ч. ОНДАР,
СЭКП райкомунун партий-
жи-организмастыг ажилдар
клубининин эргелекчизи.

нарының 1978—79 жылдарда кылып чоруткә ажылының дугайында аңа

ПРАКТИКТИГ ДУЗА ЧЕДИРЕРИ-БИЛЕ

Тос-Хем районунда уаус депутаттарынын Советтериге артык сонгулдаарда чоңун эм-не ташагит, мураккач төзөлдөкчирин сонгууларын бекке идегели шыномдын шыдар кижилер сонгуулан. Советтеринг бо чымчыгга район Советинг депутаттарыга 60, көдөз Советтеринг депутаттарыга 150 кижик, сонгууларын барык шупту чымчыгмын бадлаанымнарын ал сонгуулан. Районун уаус депутаттарынын Советтериге сонгуулан бүгү депутаттар амаарышкан Советтеринин организас-массалык аямдарына кириж, окууртарына аямдал, боттарынын эре-хүдөзгөлерин күтүсид эгелен. Оларын ажил-чорудалыгын эгел болган район Советинг болган көдөз Советтеринг артык сессиялары организастыг эрпел, Советтерин чогур органнын тургууулаан.

Болдo Советтерин амыг чынында кукуксынарнын даргаларынын, секретарларынын болгаш доктаамал комиссиаларын ууртукчуларынын элени хойу чартырган. Чаа сонгучааырга-даа, мурунла чыныта ахылдан турганларга-даа практиктик дуза чедиребле район Советизин кукуске компетит Советтер ахылдачыларынын бир хунугт семинарин организатсан эртйрген. Анаа Советтерин организатсаалыг ахылнын, доктаамал комиссиаларын болгаш депутаттар бодуктерин ахылны организатсаарынын, хей-тинга организацияларын Советтин таадынын ууртуугун болгаш Советтер

С. Артына) Советтерин сундиализит чарыжынын тивелчизинге салгакт, СЭКИ райкомуну болгаш райкукукунуа шилирин Кыымд тугу-биле шийалгакт.

Болдo Советтер боттарынын сессияларын, кукуск уурдаларын план бузгав, чогуу хуусааларында, депутаттары болгаш активист сабак киржилежи-биле эртпирин туррун семинарга дедилежээ.

Сессияларга болгаш кукуск уурдаларында ахыл-агыйнын амыдырал хандырлагызынын ахылдарын чууга агырууларын чуугаалык керуп, хейл алынган шийитилерин кукуселден чедип алыр дээ организмизм ахылдарын

хүний эрхийн орлого, хөгжлийн зарчмыг ашигласнаар, калбарын турар. Мичаала-даа ССРЭ Конституциянда, Түлэ АССР-нин онституцияндаа болш уур, көдө Советтер дугайни-а Хоолдугандаа көдө Советтер тыксын турар уур эргере-рик баа хүлээгелериин бот-лодариин турундаа четтесе-рег болш "негедеге четир дугустунайин турар түгдее-айонун көдө Советтерини-жылдыа ам-даа элээш эвсэ-ал болш түүн."

Кайм-да кэдэ-Советте док-
тамал комиссияларынын, депу-
таттар бодетериянын чорупу
чорупу органицази болган
онтрбь талазы-биле ажилла-
ы мингы-ла кескүзүн эвес

ер амыдыралы

биле «Чодураа» совхозтун кол зоотехниги К. Сувандинни хурал чоруп турда удур тургузар, шийттирнн удур бижиир

Советтеринг организмас-мас-салыг аялыгыга чулгуа черни сессиялары бешеткяриини болгаш олары арткяриини деиенли беидери, доктаамал комиссияларыни, депутаттар башкыларыни, куускоонор ча-
доктаамалыри оеренге 100 коллай Александрович Павлов зында диниакчыларга бжыг зымак аямжал, кичээлдер буру коргузуг матерналары лавтуг диниакчылары оерли кан.

ЧУРУКА: Н. А. Павлов. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

К. С. ...

Мөңгүн-Тайга районунд хөргөклөхчлөр ижилчлелнн башлар черн ыран-узак коданнарда ажылдап, чурттап таллар, чынгалдылар.

[illegible]

хүлээп алган.

Л. САТ.

операторларда
ИР ЧЫЛДЫҢ
АУУНА

оруктары кадыр-берт, чоруур-га амыр эвес. Капшым, Ак-Азыр, Дөрт-Хөл, Шөгөтөй оа-мичаар орукшынап-ла берге,

[illegible]

Мамдарга Оолдохочийнчиг
арьмал турар делюкөөнхдө
38 өрөг бар. Оларнын негел-
д-херелдериди он эки бир,
ичигатш ханзыг-бир ба-
раанын чедирин, сүмел, са-
лар чадмидыг.

Райондун хөдөмөкчилер ний-
тиселенде ажилдакчылар ара-
сында социалисттик чарытын
сөздүмөкчүлүккө өтө кызык-
чылар бар. Алардын бири

pad.

А. ЧУЛЬДИН.

4. ДАВЫЖАА.
Тес Хөм районуусомнуң
ажылдамчызы.

Олимпиада хүннеринде Москваның Съездилер ордузунга

Олимпиада-80-ийн культу-
ра программаны калдыг бөлү-
рү? Уран чүгүлдүн хей-хей
жараларынын талазы-биле
«маргылдаа» ында база кирип,
кескү черин ээлеп турар.
Ыраажылар болгаш музыкан-
тылар шүдүктүлөр болгаш ба-
леттин база драманын, эстра-
данын база цирктин артисте-
ри 50 ажыг театрларга бол-
гаш концерт залдарында, куль-
тура ордунга база клуб-
тарга, парктарга оюн-тоглоо-
лорун көргүзүлгө. 600 опера,
балет болгаш театр спектакль-
дарын, барык 2000 концерт
база бир көргүзүлгөни он
миллиондон эвээр эвес олим-
пийдер, найыспалардын алы-
чылары болгаш москвалык
көөрлөр.

Залдар эңдикер... Мичала-
жок оларнын аразында чурт-
та көл деп санап турар кара-
чаныс уруг орду бар, ол дө-
гө — Кремльдин съездилер ор-
дузун.

— Спорттун бүгү делегей
байырлалын ажыдарына че-
дир уени айдар-биле эвес, а
хүннер-биле, чамдыкта — ха-
рын-даа шактап санаар өй
келген — деп, Съездилер орду-
зунун директору А. Устин чу-
гаалады. — Удвас, июнь 28-
те, Олимпий суурунче ки-
рер эжик аксынга кызыл ко-
жаа үзө кестине бээр, мычан
манаа баштайгы чурттагыч-
лар чедир кээр, чогуу-на ол
хүн Олимпиаданын культу-
ра программасын эгелээр.

Бистиң коллектив бажы-
балатты, техникти болгаш
электронну дерилене — бүгү
талазы-биле белгелерин доос-
туушан, ол болушкуну
ажыл-иш-биле уткуп алыр.
Агаар таарыштыр дамчып
бар болгаш үн күштедирер
нарын тургузгандар система-
ларын эгелээр, бирээзи-ле
алды мүн чымчак сандалар-

лыг, миниатюрлук динамиктер-
ге чедир бүгү-ле чүвени ты-
намчалыг кылдыр. Ниятте-
биле хынап көр чүдүлөр-
лей.

Бистиң залга Олимпиада-
нын культу-ра программасын
П. И. Чайковскийнин «Куулук
хөл» деп өлүм чок чогаалын
ССР Эвелединин Куртенин
академикти Улут театрынын
артистеринин күүсөдөз-биле
июнь 28-те эгелээр.

Культура программасында
кирип турар ыры болгаш
танымал 50 ажыг коллек-
тивтеринин чамымыс Кре-
мльдин Съездилер ордузунга
оюн көргүзүлгө. Ол дө-
гө аялжаржа «Берека» болгаш
ССР-нин улустун танымал
Ленинни шанналын
лауреаты И. Моисеевке тур-
ган күүне ансамбли, «Мос-
кванын классикти балети-
ни» И. Касаткинага база В.
Васильевке удурткан бөлүү.

Совет Армиянын Кызыл Тук-
тут А. В. Александров аттыг
ансамбли болгаш эске-даа су-
раглыг коллективтер-дир.

Москвага ХХН Олимпий
оюннарнын ажыттынарнын
болгаш хагынарнын бү-
дүзүндө уран чүгүлдүн мас-
терлеринин байырагы Кре-
мльдин Съездилер ордузунга
сценанынга болуп эртеринге
чоргоарланып турар бис.

Тематиктиг хүннери —
театр, кино, шүдүктөр ном-
чурун, чогаалчы анык-
тарын болгаш эске-даа чү-
дүлдүн талазы-биле хүн-
нер артистери Олимпиаданын
культура программасында көр-
дүнгөни билингир. Мынзг
хүннерин бирээзинде — совет
музыка хүнүнде найыспал-
дын бүгү-ле залдарында, эс-
традаларында чүгө совет ком-
позиторларын чогааларын ча-
гыланар, а Кремльдин съез-
дилер ордузунга Улут театр-

нын кол балетмейстери, Ле-
нинни шанналын лауреаты
Ю. Григоровичинин тургуска-
ны-биле А. Мельниковтун
«Ынакшыл дугайында леген-
да» деп балети болуп.

Кремльдин сценанынга оюн
көргүзөр сураглыг артистери
дөгерезин азыра берге. Ана-
а сураглыг артистер ойнар
деп чүгө мычээр чугаалап
болуп.

Шини азы концертти
спортчулар болгаш маргыл-
даалар көргүзүлгө кирип
четтиге бээр кылдыр Кре-
мльдин Съездилер ордузунга, Мо-
скванын бүгү театрларынга
болгаш концерт залдарында
оюн эгелээр шалын база та-
рыштыр көрүп каан.

О. НЕЗЛОБИН,
СЭТА-ның корресп.

Бүгү-эвилел маргылдаазы бөгүн эгелээр

СПОРТЧУ БАЙЫРЛАЛ

Хостуг хүрешке «Азия төвү» шаннал дээш Бүгү-
эвилел маргылдаазы бөгүн хүндүсүчүн 12 шакта рес-
публика найыспалары Совет Тываның 5 чылы ат-
тыг стадионга эгелээр. Ол улуг спортчу маргылдаага
киржи-биле Тываның ССР-нин төвү Душанбе, Казак
ССР-нин Ала-Ата, Усть-Кименгорск хоорайларында,
Москвадан, Сахалин, Ульяновск, Кемерово, Амур,
Новосибирск, болгаш Чита областтардан, Умурт, Бу-
рат, Якут АССР-лерден, Хабаровск, Красноярск край-
лардан, Хакас автономнуг областан болгаш эске-даа
черлерден ниятти-биле 20 командалар Тывага чедип
келген.

ужуражылгазы судьяларын.
Эки-ле жүрүжүр оол чорду.
Ычангаш ам эгелээр маргыл-
даанын чик дөңдирерге
Тыванын мөгелери эки-ле белик
шанналдыг черлер дээш тур-
жунга бүзүрелин улуг
деп, ол чугаалы тийдүрү.

В. ЧАДАМБА.
ЧУРУКТА: Республиканын
«Спорт» эки 13-ра спорт
институтунин даргасы В. Би-
че-оол (оң талазында) Бур-
тиядан келген мөгелерге
Азиянык географтыг төмүндү
тураскаалын көргүзүп, оларга
тайабырал берип турары.

Тываның 5 чылы аттыг ста-
дионун нотаан шөлүндө ке-
вистерин чаткан.

— Василий Яхоевич, бис-
тиң мөгелерин дугайында
чүгү чугаалап болуп силер?

— Тыва черге бир дугаар
кээп турар-даа болушса, си-
лерин мөгелерин дугайында
хейи балар мен. Тыва мөгел-
ерин аразында чик деңиз-
лерде шырап оюлдар эвээр
эес. Оларын Совет Эвилели-
нин анык-ынты хоорайларында
болуп турар маргылдааларга
бол-та судьялар кижилер.
Ооң бир чижээ чугаалап кө-
рейи. Эрткен чылдын ноябрь-
да хостуг хүрешке Россиянын
бирги чери дээш маргылда-
анын түнөлү журажылгалары-
ның бирээзинде силерин чы-
гыс чер чуртуулар Александр
Доржуун чемпион ат дээш

Хүндүлүг аалчыларын Совет
Тываның найыспаларын
спорт организациаларын тө-
лөөлөр, ажыч чоннары улуг
өчүрүшкү-биле уткуп, хүлээп
алган. Бүгү-эвилел маргыл-
даанын киржи келген мөгелер-
нин аразында делегей терге-
лел маргылдааларга, Совет
Эвилелинин бирги чери дээш
чемпионаттарга болгаш кызыл-
буру Бүгү-эвилел маргылда-
аларыга киржи чорай мөгел-
ер хей. Олар ам Совет Тыва-
нын 5 чылы аттыг стадион-
ун нотаан шөлүндө чаткан
хевестер кырынга хүрешке
уушуп келген, белк ага-дур-
жулжанын, азырап, ашыла-
нын көрүктүлгө баралга-
дырлар.

Тыва черге болуп эртер
Бүгү-эвилел маргылдаанын
дол судьяларын Улан-Удэ
туртуп. Василий Яхоевич
Гармаевти ССР-нин Спорт
комитети бадманын. Ол Бурят
АССР-нин «Урожай» эки ту-
ра спорт институтунин дарга-
зы, хостуг хүрешке Бурятия-
нык бир дугаар спорт мастери.
Бистин чуртун хостуг хүреш-
ке ынактыр оюн эки билер.

Василий Гармаев делегей
категориялыг судья. Ол хос-
туг хүрешке совет чылдарда
Москва, Румынияга, Германия-
га, Махачкалага болгаш Тби-
лиске болушса улуг-улуг
делегей маргылдааларында хей
улаа сураалаш, белк Мөгел-
ерде көргүскөн.

Ол Кызылга чедип келерге
оюн-биле журажыл, «Азия
төвү» шаннал дээш маргыл-
даанын эртеринчилери ук
маргылдаага катчыар белет-
кентерин сонугуруп, айтыра-
рынга ол боланмай-даа ха-
рылады.

— Хүндүлөөчел, биче сө-
күлдүг тыва чон, спортчу ш-
өөрүсү маргылдаага киржи
дээш келген мөгелерин, судья-
ларын чымы-биле уткуп, хү-
лээп алдылар. Ол дээш олар-
га улуг-биле өөрүп четтирге-
нивести илеретип турар бис.
Маргылдаанын эртерин ор-
ганизаттыг комитеттин кижитү-
лөрү улуг ажылы кылды чор-
туканын түнеленде ам
шуту түзө белс. Совет Эви-
линин экилдеринин рес-
публикаларын туктарын ас-
кан, жооп, плакаттар биле
кавстап, шимтеген Совет

В. ШУКИН.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ИЮНЬ 6-ДА
БИРГИ ПРОГРАММА
10.00 — «Уч». Информатив-
ная программа. 10.40 — Эртеги
гимнастика. 11.05 — «Бур-
тия» нонун делегейге. 11.35 —
«Кара Маркс» Азия чылдары.
Хей сериалыг уран-чечен
телефильм. 4-тү сериясы. 12.40
— Бүгүн болгаш таанынч
«Сибиряк» ансамблинин кон-
церти. 13.05 — «Литературалыг
номчулуг». Б. Горбатов — «Улуг
сук». 13.45 — Медведь. 13.50 —
16.00 — Чалар. 16.00 — Мед-
ведь. 16.20 — «Математикага
ойнар бис». Документалдыг
телефильм. 16.30 — «Шидыра
Шоколад». «Чалаларга ха-
рымдар». 17.00 — «Кылыр бо-
гаш билер бол». Азияк те-
лектерге дамчыган.

КЫЗЫЛДАН
18.15 — Телемөдөөр. 18.30
— «Азияк чорук болгаш чы-
гар дээр». 19.15 — «Улуттун
ногаалымы». Документалдыг
фильм. 19.25 — «Тыва мед-
ве». Информативная программа. 19.40
— Чалалар.

МОСКВАДАН
19.45 — Карел АССР-ниң
тургустунганын 60 чылды-
н. Карел АССР-нин ырыны
болгаш танымал «Кантеле»
курвас ансамблинин концерти.
20.15 — Бөгүн делегейде. 20.30
— «Шенелде удуушкун». До-
кументалдыг телефильм
баштайгы көргүзү. 21.10
— Концерт-валс. 21.25 — «Кара
Маркс» Азия чылдары. Хей
сериалыг уран-чечен теле-
фильм баштайгы көргүзү.
5-чи сериясы. 22.30 — «Уч». Информативная программа. 23.05 — А. С. Пушкинниң то-
руттугун хүнүндө бээр 181
чыл оюнга. А. С. Пушкинниң
трагедияларында үнүлдери
ССР-нин улустун артык
Б. Бабичин күүсөдү. 23.40 —
Бөгүн делегейде. 23.55 — 00.45 —
Г. Свиридов — «Пушкинниң
чечээ».

НИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
18.15 — «Москва болгаш мо-
сквалык». 18.45 — «Азияк
спортчулук уруг аразы». 19.15 —
19.15 — Карел АССР-ниң тур-
густунганын 60 чылдыг.
«Онег». Документалдыг теле-
фильм. 19.45 — «Хлеб болгаш роза-
лар». Уран-чечен телефильм.
21.15 — 21.55 — «Сарышкын ор-
туулу». Документалдыг фильм.

ӨНҮКТЕРНИҢ АЯН-ЫРЫ

Уластарнын найыралы —
бистин чуртувустун канчаар-
да аажок улуг байлаа, ден-
нээр аржажок ээди күчүзү.
Ооң бир тайынчалык херечи-
ни акы-дуума угаан чонун
төлөөлөр — Ровно облазы-
нын уран чүгүлдүн ажил-
дакчыларын. Тывага аал-
дап келгенден көрөп бис.
Оларнын уран талантын
театрын сценанын көрүп
ора, кайгамчык улуг чуртта
туртпай, оон хевик чардын-
мас кезе-дир мен деп кижин
мөдөргө билеп олурар. Ооң-
биле калы Совет Эвилелинин
хамзагыг болганын өндүр
чаагайыл найырал кезе-
линге чуретип ханын кидан
өөрүп сеткип олурган бис.

Ак-жөк Тывага аалчылар
уулдес. Бо хүннерде Даг-
Алтайнын национал театры-
нын артистери бистинде
боттарынын уран чүгүлдүн ба-
раалганын келген. Онүктөр-
ниң үнүгө катчып, сураглыг
алтай шүдүктүлөр Аржан

Адаров, Борис Уканин шү-
дүктөрүн номчулуга та-
ныштыралы.
Борис Уканин азы ты-
ва номчулуга билингир, оон
«Даг ээзи» деп тоожуларын
номун тыва дылга пардаан.
Ол номун отуулганын ре-
жиссер аас-кежигип болган
мен. Алтай өнүгүм, Борис
Уканин бо хүннерде сураглыг
тыва шүдүктү Юрий Кюне-
гештин шүдүктөрүн номун
алтай дылче отуулгун ту-
рар деп Даг-Алтайнын ном-
чулук Аржан Ойчинович
Адаров чокта менче бижээ
чүе, ооң-биле калы тыва
литератураның эске-даа чо-
гааларын алтай номчулуга
чедир деп турарын ол
айтыпкан болуп. Литерату-
ларын харылаады — бистин
совет чоннарын бижыг на-
йыралын база бир кескү
херечини.

Александр ДАРЖАЙ.

Аржан АДАРОВ.

КОММУНИСТ

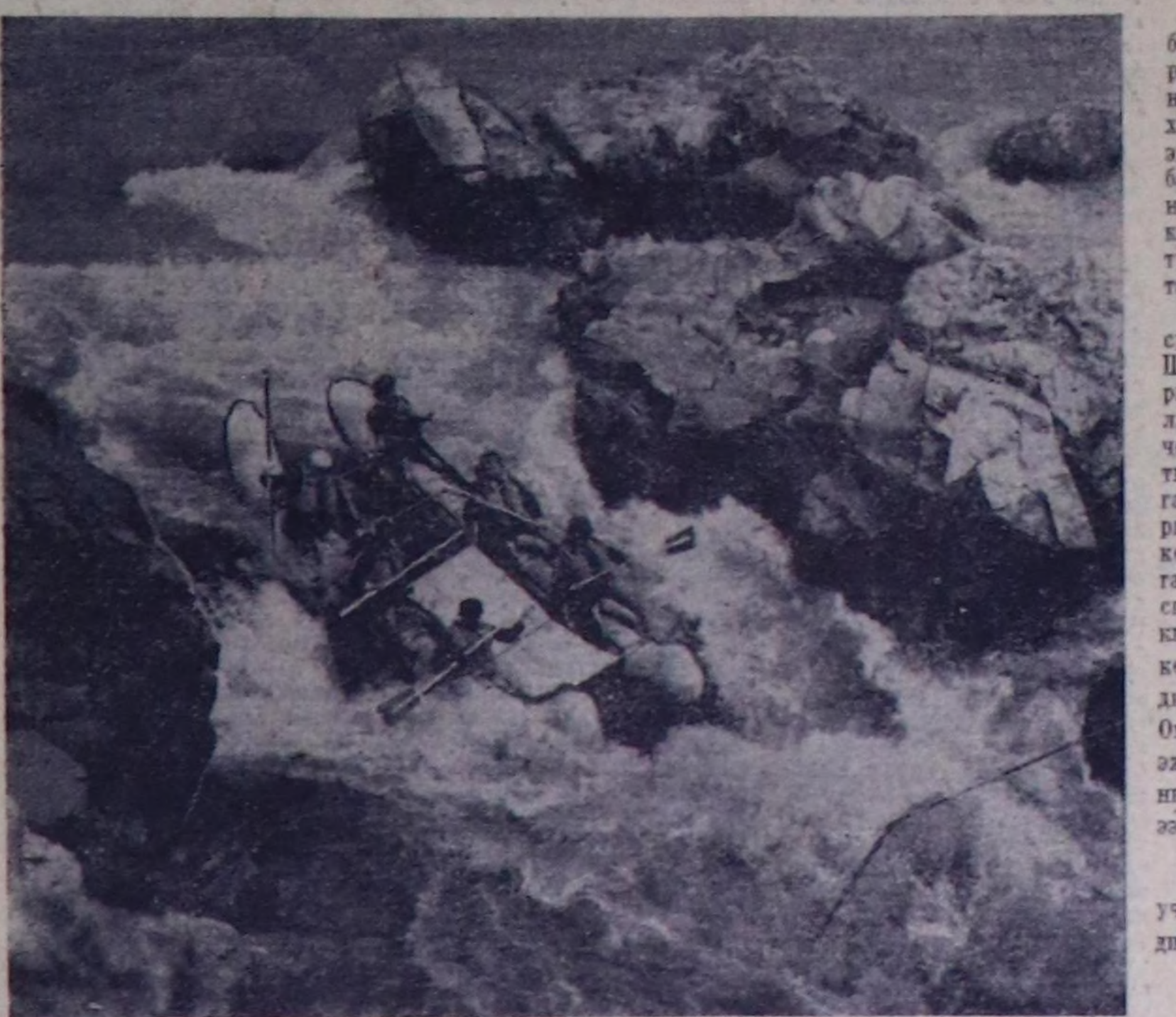
Анкеталык коммунист деп саяатпаан бол,
Аажок толугу, ужу-чөгүтү өчөм ашк.
Актар-биле болушса деп тулуп оорзан.
Арнын кижин ханы сорбу херети бол.
Анкеталык коммунист деп саяатпаан бол,
Адам школа, колхоз тулуп үндөлдү.
Базы-тергеи биленин айтпаан бол —
Партияны ладчымыр хевик эес.
Анкеталык коммунист эвээр чык —
Анаа кижин. Ада-чуртта бүгү чүл дээш,
Коммунист деп санын аарып чурттап чораз.
Коргуш чокка дайын-чага тынын берген.
Анкеталык коммунист деп саяатпаан бол,
Ажыл-херез, бодолдорун деңизиле,
Өртөмчөгө чурттап эрткен чуртталгазы —
Өндүр улуг партияга өргүдөл-дир.
Партибалет чок коммунист күжүр атам.
Кезээ шакта сеткилде дигир чок сен,
Кели шыныг, хүндүткелдиг, дээди сестер:
Партия, Чон дамырды дзынг сеп чор...

Борис УКАЧИН

МЭЭН ОДААМ

Ооругта одаг канкаш,
Ооруга чыдып алдын.
Тайга-таскыл ырыжы-биле
Дайны аты хөөрөжир мен.
Сактырымга, мээң чүрүм
Чалбыштаалып кыпкан-даа
Орай дүңнүң делгеминде

Оон өске одаг чок дөг.
Сагынымга нандыг айы
Чалар отна чыннып аар
дээш,
Чамбы-диптик кижилери
Чанымда бо келген ышкыш.

Бөдүндү чараш болгаш
берге агаар-бойдуу-биле су-
рагжаан Даг-Алтай чыл са-
нында хей мүн тургустун
хаара тулуп турар. Сибирде
эң белик даглар, кижин чор-
базин тайга, алыш шыктары-
нын чечетелишкенин, шап-
кын хевир — бо бүгү чурт-
тун буту талазында улус-
тарын сонугурады турар.
Чайгы сезонну эң баштай
сугу тургустун ажиткан.
Шакын Чүй хемге суг тур-
густунин техниказын тал-
лазы-биле Алтайнын бирги
чери дээш маргылдаа ажи-
тыган. Анаа Сибириниң бол-
гаш Уралдын 14 хоорайла-
рында спортчулар кириш-
кен. Сал болгаш хем кыры-
нга маргылдаа киришкен
спортчулар шүдүргү болгаш
кызымаккай чорун көргүс-
кенер. Сал кырынга эжи-
дириникинге бирги черин
Омскинин, хем кырынга
эжидириникинге бирги черин
Барнаулунун спортчулары
эздэн.

ЧУРУКТА: Омскиден «Ба-
уш» команда хемге эжи-
дир маргылдаа үзүнде.
В. САДЧИНОВТУҢ ФОТОЗУ.
СЭТА-ның фотохроникасы.

Бистиң аалчыларыбыс — алтай артистер
КӨРГҮЗҮГЛЕР ЭГЕЛЭЭН

Бо удаада найыспал Кы-
зылдын аалчылары Даг-Алтай
автономнуг областын нацио-
нал ший театрынын артисте-
ри болган. Алтай өнүктөрүн
оюн көргүзүлгө бистин рес-
публикада эгелээр. Июнь 4-те
хөгүм-ши театрынга чога-
лдыктык бөлүктү баштайгы
шини болган. Кызылчылар
болгаш найыспалардын аалчы-
лары артисттерин чымын-
улаанар. Баштайгы ший эге-
лээр мурунда көрүктүлөр ал-
тай өнүктөр-биле угауш-
кан.

Республиканын культу-
ра министери М. С. Хомушк
ужуражылганы ажиткан. Даг-
Алтай биле Тыванын улустары-
нын аразында найырал,
акы-дуума Совет Эвилелинин
эске-даа бүгү улустары-биле
бир дөмөй шагдан бээр тургус-
тун болгаш улам сайырап
турарын ол демдегелген. Ам
кызыл каш-ла чыл мурунда
каптал тургустунун национал
театрын чаа, анык чога-
лдыктык бөлүү аалдап келген.
Бистин республикавыска өн-
үктөрүн гостер-көргүзүл-
гөниң эгелээр-биле оларга
деп байыр чедирбашкан, те-
дикшилериниң министр ку-
зун.

Чогаалдыктык бөлүктү улу-
тун чорутар. Даг-Алтай авто-
номнуг областын культу-
ра эгелелинин даргасы В. П.
Тонкуров — чыгыг худал
алмышкын дээш өөрүп чет-
тирдишкенин сестерин сег-

лекшаан, чаагы күзөшкени-
нери баралгатаккан.
Даг-Алтай автономнуг об-
ласты Тыванын хөгүм-ши
театрынын оюн көргүзүлгө
көргүзүлгө база бо хүннерде
эгелээр.

Сцена ажиттыган. Алтай
драматургиянын үндөлдө-
лөрүн бирээзи, чогаалчы Па-
вел Кучиктың «Алдын хала»
деп шижин көрүктүлгө ба-
раалгатаккан. Чогаалчыны
«Алдын хала чайыг берген»
деп шүдүглелди болгаш «Чей-
неш» деп драманын өзүгүр
ушунин тургускан. Шинде ба-
рык шүптү артистер кирип,
алтай болгаш орус дылдарда
ойнап турары көрүктүлгө
онозай болган. Алтай дыл ты-
ва дылга эң чок турк дыл-
ларын бирээзи болгаш, шин-
де ойнап турар артисттерин
чугаан колдууна-ла били-
нип турар.

Революция мурундагы ал-
тай улустун амыдырал чурт-
талгазы тыпаларын дөг зар-
берге, басындырган чораз.
Шинде кол маалыр Анчынын,
оон өг-булазын база догандыр
турар эске-даа алыш кижилер-
нин амыдыралын дамчыштыр
алтай улустун социал меде-
релин оттушкунун шижин
көр бис. Шинде саа чогаалчы-
нын байлактары — улустун
ырыларын, ырыламышан тоол-
дакшынын, оюннарын элбө-
биле ажылап турар.

Бөдүндү чараш болгаш
берге агаар-бойдуу-биле су-
рагжаан Даг-Алтай чыл са-
нында хей мүн тургустун
хаара тулуп турар. Сибирде
эң белик даглар, кижин чор-
базин тайга, алыш шыктары-
нын чечетелишкенин, шап-
кын хевир — бо бүгү чурт-
тун буту талазында улус-
тарын сонугурады турар.
Чайгы сезонну эң баштай
сугу тургустун ажиткан.
Шакын Чүй хемге суг тур-
густунин техниказын тал-
лазы-биле Алтайнын бирги
чери дээш маргылдаа ажи-
тыган. Анаа Сибириниң бол-
гаш Уралдын 14 хоорайла-
рында спортчулар кириш-
кен. Сал болгаш хем кыры-
нга маргылдаа киришкен
спортчулар шүдүргү болгаш
кызымаккай чорун көргүс-
кенер. Сал кырынга эжи-
дириникинге бирги черин
Омскинин, хем кырынга
эжидириникинге бирги черин
Барнаулунун спортчулары
эздэн.

ЧУРУКТА: Омскиден «Ба-
уш» команда хемге эжи-
дир маргылдаа үзүнде.
В. САДЧИНОВТУҢ ФОТОЗУ.
СЭТА-ның фотохроникасы.

ИДИКТЕР

(Төңүзү. Эгез № 127,
128 солунара)

— Алгай кезектериники ав-
тобускага чедир, районнар
айым-биле үзөшкү турувуста,
бо-ла-дыр.
— Чүңү салып эжелдин,
ачай! — деп, улуг уруу Груша
айтырган.
— Чүңү салар чүе? —
Клавка оон ынай «эртээ аар-
дыр, сон орнуңа...» — дээш
баар болза, «идиктерин кулук-
ке кир ооктаптар мен» деп кел
чыда шийткелер алган.
— Салып эжелдин.

Ужээт стодан хая көрүп
келгенер. Кайгы бергенер,
«Эжелдин» дээш азын ана-
ла дөгү акшымы аржымын,
эң тырттар машина-даа салып
эжелди оон илдеп болган. Хая
көрүп келгенер... Манай
олуңгары.

— Дөө, ол, чомодала —
дээш, Сергей салгайга олур-
душкы, таакызын ушту, бер-
ген. Сүрөздөп олурарын эске-
рип каан; салаалары туттун-
май олурган.

Клавдия чомодалан сазым
дээржакчыгышты уштуп эж-
келеш ажымалкан... Сал-
гылган чырынга идиктер
улам кылазынып, мырнай
«катыржып» чыкканар.
Уруулар тура халыкшак,
сонуг-муруг үлгел-ле берген-
ер.

— Менээ чор бөл Аялым!
Кыгга чүе? —
— Сенээ, кыгга боор.

— Менээ! — дээш, Клав-
дия орун кырынга олур-
душкы, дээржакчыгыш берген.
Хоорай чурттуг илдежеш бы-
жыг, тарачын бүткө дикчи-
биле өйлөжип кире берген.
Шак дүшкөн. Сергейниң чүрээ
чим дээш. Булгаар хончу... Ха-

раалаан, хончуу сымдай бар-
ган.
— Дугаары каш чүе? —
— Укен сес.

Чок, хожок болган. Сергей
турган, дыгый тырткылаан.
Сымас.
— Мээң дугаарым ыш-
кажыл.
— Мында кирбей чыдар
чүе-дир ийи. Хончуу аан.
— Кандыг хончуг аяраан
бут боор!
— Азыр! Чуга уктап келип
алгаш, шепен берген.
— Хожок ышкыжыл! Көр
дээш.

— Ы-ы.
— Халка-халка! Кайчар бар-
ган бут боор бөл! Чоорту ча-
гыртып эжелер.
— Чо-по! — деп, Клавдиянын
жомулазын аажок... Чүң адам
бут боор бөл! Эртээ каш чү-
е? —

— Алдан беш — дээш Сергей
таакызын тырта берген. Са-
гырга, Клавдия дымчылаан
ышкыш болган.

— Алдан беш төгөрчү — ди-
дир мен, — эртээ аан.
Клавдия хонч хончуу суй-
башсаан, кайчарга олурган.
Кайчарында чыгар бүдө-
йени берген. Эртекти дин-
наан илден.

— Чүң деп мындай буту-
гаш боор бөл! — деп, ол Чуга-
алаан. Чангыс катан... Ха-
лаа чыгар?
— Сергейниң түрүндө база-
ла бир чүе чым-сырт дээш.
Кээргэни. Арай утуулар